

Міністерство освіти України
Чернівецький державний університет
імені Юрія Федьковича

На правах рукопису

**ЧЕХОВСЬКИЙ
ІГОР ГРИГОРОВИЧ**

**Мікротопонімія Чернівецької області
в історичному аспекті
(утворення на базі
народної географічної термінології)**

07.00.01. - Історія України.

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

Чернівці - 1996

AB35.137

Дисертація є рукописом.

Робота виконана на кафедрі історії та культури української мови філологічного факультету та кафедрі історії України історичного факультету Чернівецького державного університету ім. Юрія Федьковича.

Наукові керівники:

Бучко Дмитро Григорович,
доктор філологічних наук, професор;
Добржанський Олександр Володимирович,
кандидат історичних наук, доцент.

Офіційні опоненти:

Михайлина Павло Васильович,
доктор історичних наук, професор;
Буркут Ігор Григорович,
кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Чернівецького відділу Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України

ЛНБ України ім.В.Стефаніка

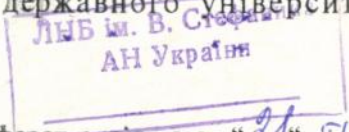
00753804 (R)

Провідна організація:

**Львівський державний університет
ім. Івана Франка**

Захист відбудеться 21 червня 1996 р. о 12⁰⁰ год.
на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 07.01.02 при
Чернівецькому державному університеті ім. Ю. Федьковича.

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці
Чернівецького державного університету ім. Юрія
Федьковича.

Автореферат розіслано "21" травня 1996 р.

Вчений секретар спеціалізованої ради *[Signature]* **І.В. Жалоба**

Загальна характеристика дисертаційної роботи, актуальність і ступінь дослідження тематики. Топоніми, власні географічні назви як своєрідні історичні пам'ятки становлять неперехідний інтерес для дослідників, оскільки зберігають цінну, а то й унікальну інформацію про діяльність носіїв національної мови в історико-географічному середовищі. Для правильного "прочитання" цієї інформації потрібно враховувати складну природу топоніма. Насамперед, він є лінгвістичним явищем, що вимагає встановлення базової назви топоніма, семантики, якою мотивується його виникнення, словотвірної моделі, знання історичних змін (фонетичних та граматичних) у складі слова тощо. Однак ключ до з'ясування мотивів появи географічного імені, його значення здебільшого лежить у царині історії та географії.

Особливу вагу має дослідження топонімії окремого цілісного в історичному і географічному відношенні регіону. Такою є сучасна *Чернівецька область України*, яка обіймає географічні ландшафти Верхнього Попруття, Середнього Подністров'я, верхів'я Серету, а також Буковинських Карпат - та включає північно-західну частину історичної *Буковини*¹ (центральні та гірські райони області) та північно-східну частину колишнього *Хотинського повіту Бессарабії* (східні райони). Хоча до свого утворення 7 серпня 1940 року Чернівецька область у минулому не складала цілісної адміністративної одиниці, ці землі протягом значного періоду об'єднувала спільна історична доля. У силу історичних обставин ця територія тривалий час залишалася відірваною від основного україномовного масиву, була об'єктом зазіхань різних чужинців.

Аргументом у дискусіях щодо автохтонності того чи іншого етносу на теренах краю нерідко виступають матеріали топонімії. Складність проблеми полягає в тому, що значний пласт місцевих українських географічних імен протягом багатьох віків чужоземного панування, під впливом іншомовного правопису, зазнавав перекручень і спотворень, особливо в офіційних документах.

Сказане робить необхідним вивчення місцевої топонімії насамперед в історичному аспекті: оскільки власні географічні назви не лише фіксують соціально-економічні, етнічні та інші зміни, які є суттєвими для мовців, але й самі значною мірою детерміновані історичними процесами.

---

¹ У сучасній мовній практиці ім'я *Буковина* нерідко зустрічається як синонім до адміністративного хороніма *Чернівецька область*. У нашій роботі *Буковина* вживаємо здебільшого для умовного виділення території області в історичному минулому.

Практично невичерпним джерелом студій є особливий клас топонімії - так звані *мікротопоніми*, власні назви локальних географічних об'єктів на місцевості і самих місцевостей (урочищ).

Ці імена в силу свого необов'язкового характеру вжитку порівняно менше зазнали перекручень і спотворень із боку офіційних чужоземних чинників, - аніж, скажімо, місцеві ойконіми. Тому мікротопоніми повніше і точніше зберегли автентичні лексичні, граматичні та фонетичні форми місцевих українських говірок. Окрім того, мікротопонімія захоче немало похідних утворень від ойконімів і гідронімів, які вже вийшли з ужитку у зв'язку зі зникненням означуваного об'єкта: населеного пункту чи водоймища.

У кількісному співвідношенні мікротопоніми складають найчисленніший пласт серед власних географічних назв, який до того ж у вітчизняній топонімії залишається найменш вивченим. Аналіз топонімії краю підтверджує загальну картину: понад 95 відсотків цієї лексики все ще залишається поза дослідницькою увагою і науковим обігом.

На позначення класу топонімів, що є предметом наших студій, у вітчизняній ономастиці закріпилися терміни *мікротопонімія*, *мікротопоніми*, які однак слід вважати не зовсім точними. У межах мікротопонімії розглядатимемо ряд груп власних назв локальних об'єктів, як от: *агрооніми* (імена ланів, полів, інших оброблюваних ділянок землі), *дрімоніми* (імена лісів, їх частин, посадок, лісових урочищ), *дромоніми* (імена доріг, шляхів, вивозів, спусків), *мікрогідроніми* (імена порівняно незначних гідрооб'єктів: потоків, озерець, ставків, місць для купання, невеликих боліт, - які здебільшого не скартографовані), *мікроойконіми* (імена вулиць-кутків, кутів або частин населеного пункту, околиць, хуторів, - які здебільшого не є офіційними), *мікроороніми* (імена порівняно незначних орографічних об'єктів: височин, горбів, долин, ярів тощо), *імена місць, пов'язаних із тваринництвом* (пасовищ, полонин, толік) і таке ін. Таким чином, *мікротопонімію* розуміємо як *сукупність власних назв локальних об'єктів (місцевостей, урочищ), які відзначаються у мовному вжитку певною факультативністю*.

Увага в дослідженні зосереджена головним чином на мікротопонімах, які виникли на базі географічної лексики, насамперед назв природних об'єктів. Як засвідчує аналіз матеріалів Чернівецької області, ці слова є лексичною основою або входять до складу більшості мікротопонімів.

Народні географічні назви становлять один із найдавніших і найстабільніших пластів лексики. Вони значною мірою зберігають зв'язок із праслов'янськими і праіндоевропейськими коренями української мови і затримують свідчення мовних контактів українців у віддалені історичні епохи.

Ця група базових назв мікротопонімії відзначається певною лексико-семантичною цілісністю.

Лексичну групу, яка є предметом дослідження, в топонімічній літературі означають по-різному. Ми користуватимемося словосполученням *народний географічний термін* (НГТ) або *географічна назва*, - розуміючи під цим апелятиви як регіонального вжитку (діалектизми), так і загальнонаціональну географічну номенклатуру, яка у говірках краю може набувати місцевих значень.

Об'єктом дослідження є історичні мікротопоніми Чернівецької області, а також народні географічні назви як базова лексика цих власних назв.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період історичного розвитку географічних назв краю від найдавніших писемних згадок на рубежі XIV - XV ст. - і до наших днів.

Актуальність звернення до означеної тематики зумовлена, крім наведених вище аргументів, й іншими проблемами вітчизняної історії і власне історичної топоніміки.

Посилений інтерес дослідників, у тому числі й зарубіжних, в останні роки привертає територія Чернівецької області, розташована на порубіжжі різних етносів і культур. У зв'язку з цим предметом дискусій залишається питання автохтонності теперішнього населення краю, три чверті якого вважають себе українцями. Додаткової уваги заслуговує питання про характер українського етнічного заселення краю, мовні контакти українців краю, а в підсумку - про те, яке етномовне середовище домінувало чи переважало на цій території протягом значного історичного періоду. Особливе значення для з'ясування спірних питань минулого має залучення матеріалів місцевої мікротопонімії.

Тематика дослідження є актуальною і з погляду розвитку сучасної вітчизняної топоніміки, де виразно простежуються дві тенденції: посилення уваги до регіональної проблематики та маловивчених класів онімів, як от мікротопонімії, а з іншого - є намагання розглянути місцевий матеріал у загальнонаціональному і загальнослов'янському контексті, на основі проведення широких лексико-семантичних паралелей.

Мікротопоніми, як жоден інший клас топонімії, вимагають невідкладної уваги, оскільки фіксуються лише в народній пам'яті й передаються в усному мовленні. Однак для нинішнього молодшого покоління мовців величезний пласт історичної мікротопонімії здебільшого є вже незнайомим, а, отже, безповоротно втрачається. Це робить необхідним створення історико-географічного словника Чернівецької області з наведенням мікротопонімів та їхніх базових назв із виявленою у місцевих говірках семантикою.

Основою джерельної бази дослідження географічної лексики краю є власні матеріали, зібрані експедиційним та анкетним шляхом. У роботі використано понад 10 тисяч мікротопонімів (а також топонімів інших класів) із більш, ніж 270 населених пунктів краю (у тому числі і з тих, де переважає етнічне румунське населення), а також із десятків поселень сусідніх областей: Івано-Франківської, Тернопільської та Вінницької. Залучено значний мікротопонімний матеріал із досі неопублікованих джерел, насамперед кадастрових планів буковинських громад другої пол. XIX ст. і записів М. Кордуби початку століття із його архіву.

Вивчення найдавнішого лексичного пласту опирається насамперед на середньовічні українсько-молдовські грамоти, складені переважно в Сучаві і які здебільшого вже опубліковані. Для аналізу географічної лексики XIX - поч. XX століть використані архівні матеріали - кадастрові плани, головним чином карти й описи інспекторату з обліку нерухомого майна Буковини, - які однак потребують критичного підходу¹. Найбільшу наукову цінність із джерел цього періоду становлять записи М. Кордуби.

Місцева географічна лексика, у тому числі мікротопонімія повоєнного періоду найповніше представлена у працях Ю. О. Карпенка, насамперед докторській дисертації і монографії "Топонімія Буковини". Цікава група мікротопонімів зафіксована у публікаціях сучасних буковинських археологів. Цінний матеріал із народної географічної термінології Буковини вміщено у "Матеріалах до словника буковинських говірок" (6 випусків).

Для встановлення лексико-семантичних паралелей народної географічної термінології Буковини та з'ясування її походження залучено матеріал із лексикографічних та

¹ Місцева українська топонімія у цих документах нерідко спотворювалася чужомовною авописною традицією. Див.: Державний архів Чернівецької області. - Фонд 734, оп. 1.

ономастичних праць: збірок географічних назв І.Верхратського, Т.Марусенко, Е.Мурзаєва, Є.Черепанової, словників Б.Грінченка, В.Даля, Є.Желехівського та С.Недільського та деяких ін., "Етимологічного словника української мови", "Словника гідронімів України", а також двомовних словників із ряду слов'янських та інших європейських мов, іншої філологічної та краєзнавчої літератури.

Історіографія питання. Історична топонімія віддавна привертає увагу вітчизняних дослідників: ще М.Максимович у середині минулого століття намагався за допомогою мікротопонімів злокалізувати деякі літописні географічні імена, реконструювати історичну топографію Києва та околиць.

Витоки української історичної топоніміки Буковини пов'язані з діяльністю історика, члена НТШ М.Кордуби (1876 - 1947). Місцеві географічні імена становили для нього інтерес насамперед як додаткове джерело для "вияснення спірних, а то й зовсім темних проблем із історії осельництва". М.Кордуба одним із перших встановив етимологію імені краю, дослідив найдавніші слов'янські топоніми краю. Найціннішим в його ономастичній діяльності є зібрання численного матеріалу мікротопонімії Буковини.

У зв'язку з висвітленням різних питань минулого інтерес до власних географічних назв Буковини виявляли й інші історики та краєзнавці, які жили і працювали у другій пол. XIX - на поч. XX ст. у Чернівцях, як от Ф.А.Вікенгавзер, Р.Ф.Кайндль, Д.Веренка, Е.Фішер. Слабкою стороною топонімічних студій більшості названих імен було переважно помилкове тлумачення етимології українських топонімів краю, яке опиралося на кабінетні гіпотези. Натомість у працях румунських дослідників Буковини, як от Е.Григоровіци, Т.Балана і насамперед І.Ністора мав місце виразно тенденційний аналіз буковинської топонімії. Достовірнішими є дослідження місцевих географічних імен, проведені у міжвоєнний період румунською вченою М.Штефанеску.

У післявоєнний період питання історичної топонімії тією чи іншою мірою потрапляють у поле зору багатьох вітчизняних ономастів: головним чином у контексті дослідження гідронімії України (студії І.М.Железняк, О.П.Карпенко, Є.С.Отіна, О.С.Стрижака, О.Н.Трубачова та ін.) та ойконімії (праці Д.Г.Бучка, О.А.Купчинського, В.А.Никонова, М.Л.Худаша та ін.). Історичний аспект присутній і в студіях над народною географічною термінологією, проведених Т.О.Марусенко, Є.Черепановою та ін.

Сучасні дослідження топонімії Чернівецької області теж позначені увагою до власних назв як до явища не лише лінгвістики, але й географії та історії. Насамперед це стосується фундаментальних досліджень Ю.О.Карпенка, який на багатому фактичному матеріалі дійшов однозначного висновку про слов'янську й українську основу топонімії Чернівецької області. Географічні та історичні аспекти порушувалися і в розробках буковинського матеріалу, які здійснювали в 1960-х роках В.С.Лимаренко, Б.Ф.Лящук, М.В.Сергієвський, М.Ф.Станівський. Нове у вивчення найдавніших українських топонімів Буковини вніс Д.Г.Бучко, який із урахуванням здобутків сучасної слов'янської ономастики виявив серед ойконімів утворення від дохристиянських імен. Особливої уваги заслуговує його монографія "Походження назв населених пунктів Покуття" [Львів: Світ, 1990], у якій досліджується в історичному розвитку ойконімія Покуття - сусіднього і багато в чому спорідненого з Буковиною краю. Слід відзначити також фундаментальне дослідження українських говірок Буковини, пророблене на багатому лінгвістичному матеріалі К.Ф.Германом.

Однак поза увагою досліджень в історичному аспекті залишається українська мікротопонімія. Ця прогалина відчутна й у розробці буковинських мікротопонімів, які залучалися здебільшого як додатковий ілюстративний матеріал при аналізі інших класів географічних імен і ще не стала об'єктом окремих студій.

Виходячи з актуальності і важливості теми, *метою нашої роботи* є дослідження української мікротопонімії Чернівецької області (утворень на базі народної географічної термінології) в історичному аспекті (у зв'язку з історико-географічним середовищем). Цьому підпорядковане *розв'язання наступних завдань*.

1. Встановлення походження і простеження історичного розвитку народних географічних назв як базової лексики місцевої мікротопонімії. Тут слід з'ясувати такі питання:

- наявність спільнослов'янських і карпатських паралелей народних географічних назв краю;
- спадковість народномовної традиції у вжитку географічної лексики, зафіксованої у середньовічних грамотах;
- роль і місце міжмовних контактів у формуванні й

розвитку місцевої української географічної лексики у період чужоземного панування.

2. Дослідження зв'язку мікротопонімії з історико-географічним середовищем, що включає такі аспекти:

- розгляд мікротопонімії як свідчення антропогенного освоєння природних ландшафтів краю і своєрідного архіву історичної пам'яті мовців;

- аналіз основних способів і моделей утворення власних географічних назв, а також з'ясування впливу на цей процес історичних, географічних та інших факторів.

3. Створення історико-географічного (топонімічного) словника Чернівецької області, із наведенням тополексем, утворених на базі українських народних географічних термінів, їхніх основних значень, етимології, лексико-семантичних паралелей в інших регіонах й інших мовах.

Теоретична цінність дослідження полягає у розробці ряду важливих питань історичної топонімії, а саме:

- визначення поняття і рамок мікротопонімії як окремого особливого класу топонімії;

- створення типології народних географічних термінів - назв природних об'єктів як базової лексики мікротопонімії;

- встановлення зв'язку між позалінгвістичними факторами (історичними, географічними та іншими) і виникненням власних географічних назв;

- виявлення специфіки взаємозв'язку мікротопонімів (і ширше топонімів) із народними географічними термінами як базовою лексикою, а також ролі у цьому процесі семантики базової назви.

Розкриття цих та інших питань дослідження має і *практичну цінність*, що дає можливість:

- отримати додаткову інформацію з питань етнічної історії краю. Визначальним є те, що географічні назви, успадковані від архаїчного мовного періоду, позначають типові природні об'єкти у межах найдавнішого розселення носіїв цієї лексики, а це є опосередкованим свідченням на користь їх автохтонності на конкретній території. Важливим у цьому аспекті є також з'ясування місця чужомовних запозичень серед народної географічної термінології: їх домінування виказувало би прийшлий

прошарок у місцевій лексиці є відображенням специфіки історичних мовних контактів автохтонного населення;

- на основі аналізу словотвірної моделі й мотиву утворення топоніма розробити методику достовірного "прочитання" топонімної інформації, тобто забезпечити повноцінне використання матеріалів мікротопонімії як джерела історико-географічних студій;

- опираючись на лексико-семантичні паралелі реконструювати архаїчні географічні назви, втрачені сучасним живим мовленням.

Наукова новизна роботи полягає насамперед у тому, що дослідження виконане на стику суміжних наук: лінгвістики, історії й географії. Мікротопонімія вивчається як мовне явище в історичному аспекті (у зв'язку з історико-географічним середовищем). Аналіз здійснюється на базі великого джерельного матеріалу (як архівного, так і власного експедиційно-анкетного), який значною мірою вводиться в науковий обіг вперше. Не має аналогів й історико-географічний словник (додається до роботи), який дає вичерпну інформацію про місцеву мікротопонімію та її базову лексику - народні географічні терміни, наводить їхні значення, лексико-семантичні паралелі в інших регіонах і мовах, а також етимологію.

На основі проведеного дослідження сформульовані **наукові положення, узагальнення і висновки, що виносяться на захист:**

- Типологія, походження та діяхронний аналіз народних географічних термінів - базових назв мікротопонімії Чернівецької області засвідчують, що ця лексика сформувалася і розвивалася протягом значного історичного періоду в слов'янському й українському мовному середовищі, з незначними чужомовними впливами, - і постійно на одній і тій самій території.

- Спадковість багатовікової народномовної традиції вжитку географічної лексики, витоки якої сягають періоду Київської Русі і праслов'янської епохи, виказує постійний характер українського етнічного заселення території області від найдавніших часів і до наших днів.

- Цілісність народної географічної лексики Буковини сформувалася, ймовірно, протягом XIV - XVIII століть із давнішими витоками. Ця єдність загалом збереглася і протягом наступних історичних періодів. Подальший вирішальний вплив на розвиток народної географічної

лексики в різних історичних частинах краю мали тісні зв'язки з носіями українських говірок сусідніх регіонів.

- Мікротопонімія, загалом топонімія є відображенням мовними засобами історико-географічного середовища і водночас його своєрідним продуктом. Достовірне "прочитання" інформації, закладеної у топонімі, передбачає комплексний підхід до нього як до явища лінгвістичного й історико-географічного. Тому принциповим в аналізі кожного топоніма є визначення словотвірної моделі й лінгвістичних та позалінгвістичних чинників, які вплинули на його утворення, тобто топонімізацію базової назви.

- Відправною точкою для визначення словотвірної моделі того чи іншого топоніма є з'ясування якомога повнішої семантики базової назви, якою мотивується утворення власної назви.

- Мотиви топонімізації народних географічних термінів тісно пов'язані і значною мірою детерміновані як позамовними факторами: необхідністю орієнтуватися на місцевості, метаморфозами позначуваного об'єкта, зникненням носіїв архаїчної лексики, - так і внутрімовними: явищем семантичної антонімії, впливом загальнонаціональної і широковживаної лексики тощо.

Особистий внесок автора у проведене дослідження полягає насамперед у розробці широкої джерельної бази - матеріалів народної географічної термінології та мікротопонімії, зібраних нами протягом 1989-1996 рр. безпосередньо під час топонімічних експедицій у різних районах області та шляхом анкетування, а також внаслідок опрацювання архівних матеріалів. В основу аналізу народної географічної термінології як базової лексики мікротопонімії краю покладено оригінальну типологію цієї лексико-семантичної групи, розроблену автором із урахуванням напрацьованого в цьому напрямку у вітчизняній топоніміці й лексикології.

Основні положення дисертаційного дослідження апробовані у виступах і повідомленнях на ряді наукових форумів та конференцій, у тому числі 4-х міжнародного рівня (зокрема I Конгресі Міжнародної Асоціації Україністів: Київ, 27 серпня - 3 вересня 1990), 3 всеукраїнського і 5 регіонального, - матеріали яких опубліковані, на засіданнях кафедри історії та культури української мови філологічного факультету та кафедри

історії України історичного факультету Чернівецького держуніверситету, а також у ряді публікацій. Окремі положення роботи автор застосував на практиці як керівник робочої групи обласної топонімічної комісії із відновлення і впорядкування назв населених пунктів Чернівецької області, яка працювала протягом 1991-1992 років і внесла на розгляд обласної Ради народних депутатів рекомендації щодо впорядкування близько 100 імен населених пунктів краю.

Методологічною основою дослідження порушених проблем є сучасні методи наукового пізнання, засновані на філософії загальнолюдських цінностей. Основними методами дослідження є лінгвогеографічний та порівняльно-історичний, також застосовані системний, структурний, описовий та деякі ін. Важливим для отримання повнішої картини розвитку і з'ясування особливостей означеного мовного явища є його ретроспективний та діахронний аналіз. А з іншого боку - виявлення на синхронному зрізі лексико-семантичних паралелей народної географічної термінології та мікротопонімії Чернівецької області як серед говіркової лексики інших регіонів України, так і серед сусідніх мов, насамперед слов'янських. Значне місце в дослідженні посідає аналіз мовних явищ у їх взаємопротиставленні, оскільки організуючим елементом мікротопонімії краю як до певної міри автономної системи в межах словникового складу місцевих говірок є діалектичне протиставлення.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів (у т.ч. перший вміщає 4 параграфи, другий - 3), висновків та додатків (історико-географічного словника та списку літератури і джерел).

ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі дисертації обґрунтовується актуальність теми, її теоретичне і практичне значення, розглядається ступінь дослідження тематики. Звертається увага на наукову новизну дослідження.

Перший розділ "Походження й історичний розвиток географічних назв Чернівецької області" складається з 4 параграфів і присвячений всебічному аналізу народних географічних термінів як базової лексики мікротопонімії. Пропонується їх типологія, з'ясовується походження цих слів, зокрема співвідношення питомих, власних лексем й іншомовних запозичень. Простежується народномовна

традиція у вжитку географічних назв, зафіксованих найдавнішими писемними джерелами з території краю, за пізнішими та сучасними матеріалами. Аналізується вплив історичних мовних контактів українців краю на формування і розвиток місцевої географічної лексики.

Запропонована нами типологія народних географічних термінів - базових назв мікротопонімії Чернівецької області демонструє надзвичайно багатий лексико-семантичний склад, що відображає різні рівні осмислення та пізнання мовцями об'єктів природного ландшафту, розмаїтості його форм і типів. Серед основних груп географічної лексики виділяються: *назви орографічних об'єктів чи форм рельєфу; назви, що підкреслюють власне просторове розташування, експозицію та геометричні форми місцевості; назви ґрунтово-літологічних умов місцевостей; назви, пов'язані з гідромережею; назви, пов'язані з фітоценозом та зооценозом.* Наявність такої розгалуженої типології свідчить про тривалий процес формування і розвитку народної географічної термінології, причому на постійній території з природними ландшафтами, специфіку яких всебічно і повно відображає місцева лексика.

За походженням серед української народної географічної термінології - базових назв мікротопонімії Чернівецької області слід виділити питому українську лексику й чужомовні запозичення. Опираючись на лексико-семантичні паралелі серед інших слов'янських мов, у межах питомих українських географічних назв можна виділити кілька пластів:

- *назви, які мають паралелі в межах усіх чи принаймі двох груп слов'янських мов;*

- *НГТ, які мають виразні паралелі в межах групи східнослов'янських мов;*

- *НГТ, які виникли на власне українському мовному ґрунті.*

Зіставлення українських народних географічних назв Чернівецької області з лексико-семантичними паралелями з інших слов'янських мов засвідчує *домінування серед місцевої лексики слів, успадкованих від праслов'янського періоду на позначення типових природних об'єктів у межах найдавнішого слов'янського розселення.*

Місцеві географічні назви загалом зберегли семантичний зв'язок із праслов'янськими словами, а

спільнослов'янські словотвірні засоби залишаються продуктивними в сучасній географічній термінології краю.

Загалом українські питомі назви становлять високий відсоток серед географічних назв переважної більшості лексико-семантичних груп (порівняно з іншими їх менше серед назв форм рельєфу - біля 75 відсотків, у той час як серед назв, пов'язаних із гідромережею - 90, назв, пов'язаних із фітоценозом і зооценозом - 92 і т. д.). Серед питомих назв значну частину складають слова, які мають паралелі в усіх або більшості груп слов'янських мов. Найбільше їх серед назв форм рельєфу (понад 60 % питомих слів), а також назв, що підкреслюють власне просторове розташування місцевості (54 %). Карпатизми присутні серед назв форм рельєфу (19 %) та назв, пов'язаних із гідромережею (6 %). Запозичення з неслов'янських мов (у тому числі й з посередництвом слов'янських) загалом посідають незначне місце (найбільше їх серед назв форм рельєфу - 6 %).

Спільнослов'янська основа географічних назв Чернівецької області передає специфіку місцевого географічного середовища, що свідчить про його освоєння носіями цієї лексики ще за праслов'янської доби.

Наявність у місцевій географічній лексиці певної кількості *карпатизмів* (цим поняттям означаємо спільні для мов Карпатського регіону лексеми, мовне походження яких видається спірним або неясним) - поряд із численними питомими назвами на позначення об'єктів гірського карпатського ландшафту (типу **бердо, верх, верховина, гребінь, гряда, діл, камінь, кичера, полонина** і таке ін.) - опосередковано вказує на автохтонність носіїв українських говірок краю на обширах Карпатського регіону.

Матеріали середньовічних писемних джерел засвідчують виразний український характер народної географічної лексики цього періоду, що відображає домінування українського етнічного елемента на теренах середньовічної Буковини.

Серед назв природних об'єктів, привнесених мовними контактами буковинських українців, переважну більшість становлять *карпатизми*, - причому виразного слов'янського походження або ж зі слов'янськими аналогами (на зразок, **гертіп, герла, гирло, лунка, рипа** тощо). Серед запозичень від українсько-східнороманських міжмовних зв'язків теж домінують слов'янізми - переважно з південнослов'янських мов (**млада, млака, слатина**).

Потрапивши в україномовне середовище, карпатизми та інші лексеми, позначені міжмовними контактами, зазнали впливу словотвірних засобів української географічної термінології й переважно набули нової семантики (напр., пор.: рум. *gîrlă* "річка, струмок; рукав (ріки)" - й укр. бук. **герла, гирла** "видолоина, понижена місцевість, низовина; западина, глибока видолоина; долина, що нагадує яму; яр" тощо). Внаслідок фонетичної, морфологічної та лексико-семантичної адаптації вони стали такими ж повноправними лексичними одиницями, як й українські питомі слова.

Однак над написанням українських топонімів Буковини протягом усього періоду чужоземного панування тяжіли іншомовні правописні традиції: волоська (румунська), а з кінця XVIII - поч. XIX століть - також і польська, німецька і російська. Прикладом може слугувати відтворення буковинської топонімії на кадастрових планах XIX - поч. XX століть (головно в матеріалах інспекторату з обліку нерухомого майна Буковини²). Пор. оніменовані топоніми: *Mühlbach* [Давидяни Стор.], *Selestye, Kernerckiu* [Волоський Банилів Стор.]; спольшені: *Dąbrowa* [Іспас Виж.], *Do Serediny Drogi* [Лужани Кіц.], *Zarinek, Maly Solonec* [Волоський Банилів Стор.]; зрумунізовані: *Poiana Moțar, Siliște* [Давидяни Стор.]. У місцевій народній вимові ці географічні імена, слід гадати, звучали, як *Млинівка, Селище, Кернички, Діброва, До Середини Дороги, Зарінок, Малий Солонец, Поляна Мочар*.

Нерідко численні чужомовні нашарування спотворювали автентичні українські топоніми до невпізнання. Свідченням цього є імена деяких старих чернівецьких околиць. Одне з них нині звучить як *Рбша* й молодшим поколінням городян нерідко виводиться з рос. **роща** "лісок, гай". Однак у говірках Чернівецьчини подібний географічний апелатив не вживається, а носіями відповідного значення є назви **діброва, гай, корчі**. Немає підстав і для етимологізування з рум. *roșu* "червоний". Між тим ще перед Другою світовою війною цей топонім у мові місцевих українців звучав як *Рошош* (уперше згадується наприкінці XVIII ст.). Подібна форма має численні аналоги в топонімії області: відомі ущелини *Велика* і *Мала Рошош* у Берегометі Вижницького району, урочище *Рошишний* і ліс *Росішний* у Банилові-Підгірному.

² Державний архів Чернівецької області. - Фонд 734, оп. 1, од. зб.: 147 - 151 (Banilla moldauisch - Волоський Банилів), 153 (Berbestie - Барбівці), 164 - 165 (Давидени), 166 (Дубівці), 177 (Ispas - Іспас), 180 (Kabestie - Кабин), 193 (Millie - Миліїв), 245 (Czinkeu - Чуньків); оп. 2, од. зб.: 73 (СухOVERХІВ), 97 (Чудин).

Сторожинецького району, хребет і хутір *Рошишиний* у Розтоках Путильського, село *Росошани* у Кельменецькому тощо. Усі ці топоніми в кінцевому підсумку виводяться з географічної назви **рошиш**, **рошош**, яка сягає праслов'янського кореня. У сучасному мовному вжитку буковинців це слово зустрічається рідко, однак раніше у місцевих говірках воно вживалося з рядом значень: “місце розгалуження”, “місце злиття двох річок”, “місце, де колись був ліс” та ін. Очевидно, одним із них вмотивована і власна назва старої околиці Чернівців - *Рошош*, яка в пізніші часи зазнала перекирчуень під впливом іншомовного середовища. Так, німецькі колоністи, які в ХІХ ст. населяли цю околицю, вимовляли український топонім як *Rosch*, румуни додали до цієї форми артикль *-a*: звідси рум. *Roşa*, а в повоєнний час, під впливом російськомовного середовища, з'явився кабінетний новотвір - *Красногородка* (офіційно - *Червоногірка*).

Цілеспрямована державна політика румунізації українських топонімів провадилася у міжвоєнний період, протягом румунської окупації краю. Перекирчуень, а то й цілковитого перейменування зазнали практично всі імена населених пунктів, - звичайно, без врахування історичної традиції. Наприклад, *Глибока* (під українським ім'ям згадується з ХV ст.) стала називатися *Adâncata*, були перейменовані *Кам'янка* (Глибоцького району) - на *Petriceni*, *Стрілецький Кут* (Кіцманського) - на *Cotul Vânătorilor*, *Устя-Путилова* (Путильського) - на *Gura Putilei*, *Чорний Потік* (Заставнівського) - на *Părăul-Negru* тощо. Попри намагання впорядкувати топонімію області в радянський час (напр., указ 1946 р.), немало мовних покручів збереглося й досі. Так, ім'я чернівецької околиці *Горячий Урбан* - це перекирчене румунське *Horecea Urban*, яке свого часу витіснило український топонім *Міська Гореча* (первісно - *Горече*), ім'я ще однієї околиці *Роша-Стінка* - це зрумунізоване давніше українське *Рошош-Стінка*. Зрумунізованими формами є сучасні офіційні ойконіми *Путила* (укр. *Путилів*), *Цурень* Герцаївського району (укр. *Цурин*), *Чудей* Сторожинецького (укр. *Чудин*), *Хряцка* Герцаївського (укр. *Грецька*, *Грецьке*) і т.д.

Слід відзначити, що іншомовні запозичення, набуті на різних історичних складових частинах краю, істотно не змінили склад місцевої народної географічної лексики. Фактично роль чужомовного елемента зводиться до появи незначного прошарку семантичних синонімів до вже існуючих питомих назв - переважно антропогенних об'єктів. У той же час місцева мікротопонімія зберігає

численні сліди контактів українців краю з представниками інших етносів, як наприклад: *Вірменська вулиця, Жидівський Кут, Польські левади, Словацьке Поле, Циганський яр*. Ці та подібні власні назви є відображенням засобами української топонімії присутності на українській етнічній території чужинців.

Такий своєрідний імунітет українських місцевих назв до іншомовних запозичень свідчить про те, що цілісність народної географічної лексики Буковини сформувалася ще до входження окремих буковинських земель до складу Австрійської та Російської імперій. Подальший вирішальний вплив на розвиток народної географічної лексики в різних частинах краю мали тісні зв'язки з носіями українських говірок сусідніх областей. Це підтверджують і численні лексико-семантичні паралелі народних географічних термінів Буковини, які збереглися у говірках Івано-Франківщини, Закарпаття, Тернопільщини, Вінниччини.

Локальна специфіка народної географічної термінології в межах говірок однієї з частин області зводиться, на загал, до диференціації значень полісемантичних лексем, які є спільними для більшості говірок краю. Вузьколокальність ужитку окремих значень є відображенням насамперед особливостей природного ландшафту в різних частинах області, меншою мірою - специфіки історичних мовних зв'язків місцевого українського населення.

Другий розділ "Зв'язок мікротопонімії з історико-географічним середовищем", що об'єднує три параграфи, присвячений аналізу складної природи мікротопоніма (і загалом топоніма) як явища лінгвістичного і водночас історико-географічного. Зосереджено увагу на таких аспектах цього зв'язку, як свідчення у мікротопонімії антропогенного освоєння природних ландшафтів краю (за моделями семантичної топонімізації), архівування історичної пам'яті мовців (моделі граматичної топонімізації) та вплив історико-географічних чинників на утворення топонімів (мотиви топонімізації).

Мікротопоніми, утворені за моделями лексико-семантичного способу, несуть різнобічну інформацію про антропогенне освоєння природних ландшафтів краю: просто називають об'єкт, який потрапив у поле зору мовців (напр., горб *Говдя*, яр *Гертин*, річка *Потік*, болото

Троща та ін.) або ж фіксують різні етапи антропогенної діяльності: від зайняття природного об'єкта (кут *Гора*, поле *Заріччя*, кут *Яр*) - до його витіснення, "окультурення" (поле *Березина*, поле *Ліс*, кут *Озеро*), а також запусіння антропогенного (ч. лісу *Окопи*).

Особливі свідчення зберігають метафоричні утворення в географічній лексиці. Це насамперед переосмислення антропоморфних назв-образів, а також назв-образів предметів побуту, господарського начиння тощо (на зразок, **кичера**: суф. утворення < *кука "жіноча зачіска, коса", **бердо** < *byrdo "частина ткацького верстата", **вила** < *vidlo "вила (знаряддя праці)", **печера**: суф. утворення < *pektь (звідки й сучасне укр. **пекти** й **піч**), Вони є відображенням своєрідного екологічного світогляду прадавніх мовців, в основі якого було метафоричне, образне мислення, нерідко пов'язане з міфологічними уявленнями, - а також "утилітарне" сприйняття довкілля.

Аналіз мікротопонімії Чернівеччини (моделей граматичної топонімізації) як архіву історичної пам'яті мовців краю дозволяє виділити тут деякі характерні риси:

- Якісна характеристика об'єктів у масштабах топонімної системи ґрунтується на засадах їх протиставлення, полярних оцінок (як от *Великий - Малий, Довгий - Короткий, Новий - Старий* тощо). Ця мовна практика є надзвичайно древньою, про що свідчить аналіз пари означень-антонімів *Білий - Чорний*, які у поєднанні з найпоширенішими назвами природних об'єктів утворили стійкі словосполучення, типу **біла гора, чорна гора, чорний ліс, білий потік, чорний потік**. Первісно ці означення вживалися, ймовірно, у складі міфологічних топонімів, позначаючи культові місця. У праслов'янській (і праіндоевропейській) міфології *білий колір* у характеристиці місцевості, зокрема вершин, символізував язичницький культ світлих сил, Білобога, а *чорний* - темних, потойбічних, північних і Чорнобога. Так, відомі у лужицьких сербів ороніми *Vjely Bóh* і *Čornu Bóh* дослідниками слов'янських старожитностей пов'язуються з культами Білобога й Чорнобога. Цей культ у дохристиянську епоху, очевидно, мав поширення і на території сучасної Буковини. У гідронімії, насамперед серед імен значних водойм, ці кольори символізували, очевидно, основні напрямки: *білий* означав *правий*, а *чорний* - *лівий*. Так, *Білий і Чорний Черемоші* є відповідно

правим і лівим витоками цієї річки. Однак у сучасній народній географічній лексиці подібні означення здебільшого деміфологізувалися і виступають у ролі звичайних якісних і якісно-відносних означень.

- Специфіка топонімних означень на базі відносних прикметників проявляється у словосполученнях і визначається характером означуваного географічного апелятива. Так, прикметники, які виражають ознаку, опосередковану до станової, рідше етнічної приналежності жителів (типу *Гайдамацький, Козацький, Панський, Жидівський, Німецький, Циганський* тощо) нерідко сприймаються як історичні означення, відсторонені від реальних носіїв цих ознак. Однак у сполученні з назвами об'єктів власності вони можуть набувати характеру присвійності (типу *Панський Лан, Шляхоцький ліс, Німецькі Городи* тощо). Характерну особливість мікротопонімії краю творять словосполучення у складі означень *Турецький, Татарський*. Вони можуть вказувати як на історичні координати виникнення цих об'єктів - тобто, за часів турецького панування, - так і на абстрактну прадавність означуваного об'єкта або подій, пов'язаних із ним, - безвідносно до конкретної історичної епохи.

Глибоке метафоричне коріння має стійке топонімне словосполучення *Троянів Вал*, яке відоме й на інших теренах України (ще під ім'ям *Змієві Вали*). Є підстави пов'язувати цей архаїчний топонім із *Трояном* зі "Слова о полку Ігоревім". У свою чергу цей образ перегукується з божеством праслов'янської міфології.

Значна увага в роботі приділена розгляду механізму топонімізації народних географічних термінів як базових назв, а також аналізу основних способів і моделей утворення мікротопонімів.

Переважає більшість тополексем із похідними основами (ускладненими афіксами, множинними закінченнями, складенням основ тощо) виникли на апелятивному рівні (здебільшого на ранніх етапах розвитку слов'янської та української географічної лексики).

У цілому процес утворення мікротопонімів становить собою складний словотвірний ланцюг, у якому комбінуються різні способи й моделі. Вибір моделі словотвору значною мірою мотивується семантикою базової назви.

Ключ до з'ясування мотивів появи географічного імені, уточнення його значення здебільшого лежить у царині історії чи географії. Для прикладу з'ясуємо інформацію, закладену у мікротопонімі *Циганський Кут*, який зустрічається у чернівецьких селах. За словотвором це двочленне безприйменникове словосполучення, із відносним прикметником, який виражає ознаку, опосередковану до поселян за їхньою етнічною приналежністю - у конкретному випадку *циганів*. Однак у народномовному вжитку для топоніма *Циганський Кут* нами засвідчені й інші значення, як от вказівка на низький майновий рівень жителів певного кута. Пояснення для такої семантики знаходимо в історичному матеріалі: протягом XV - XVIII століть *циганями* чи *осілими циганями* на Буковині називали ще й рабів-кріпаків, - безвідносно до їхньої справжньої етнічної приналежності. У цьому контексті згаданий топонім можна зіставити з такими поширеними географічними іменами, як *Панський Кут*, *Панська вулиця*, *Слобідський Кут*, *Слобода*, - які унаочнюють картину соціально-станового розмежування в тогочасному суспільстві.

Загалом чинники, які впливають на виникнення мікротопонімів, або мотиви топонімізації народних географічних термінів, можна звести до трьох напрямків:

- *необхідність виділити конкретний об'єкт на місцевості;*
- *зміна внутрішньої якості позначуваного географічним терміном об'єкта;*
- *витіснення з активного мовного вжитку чужомовних, архаїчних і регіональних (діалектних) народних географічних термінів.*

Слід зауважити, що витіснення загальнонаціональною географічною номенклатурою з активного мовного вжитку як іншомовних запозичень, так і питомих архаїзмів відбувається у межах одного й того ж процесу взаємодії загальнонаціональної мови з територіальними діалектами. Однак існує принципова різниця в оцінці результатів такого витіснення. Якщо в першому випадку відбувається загалом природне очищення національної лексики від чужомовних нашарувань (причому, пізніші з них, як правило, не вносять до мови нових понять), то в другому маємо нівеляцію говіркової лексики, яка повніше відображає специфіку місцевого ландшафту; її відповідниками в загальноновживаній лексиці є здебільшого описові конструкції.

Уплив топонімізації на народну географічну термінологію найвиразніше проявляється на семантиці базових назв. Вона може розширюватися, звужуватися або взагалі змінюватися, у тому числі ставати антонімічною до основного значення слова. Однак цей вплив не слід абсолютизувати: нерідко власні назви лише закріплюють семантичні зміни, які відбулися на апелятивному рівні.

У висновках роботи формулюються основні підсумки проведених студій. Дослідження мікротопонімії Чернівецької області (утворень на базі народної географічної термінології) в історичному аспекті засвідчує її тісний зв'язок з історико-географічним середовищем. Основа базової лексики сформувалася в межах природних ландшафтів, освоєних ще за праслов'янської доби. Подальший розвиток відбувався на одній і тій самій території, у постійному слов'янському й українському мовному середовищі, за тісних зв'язків із українськими говірками сусідніх регіонів, із несуттєвими чужомовними впливами. Мікротопонімія краю є архівом унікальної інформації про історико-географічне середовище. Ключ до її "прочитання" лежить у з'ясуванні насамперед лінгвістичної природи географічного імені: визначення базової назви і її семантики, словотвірної моделі. Водночас на виникнення власної географічної назви значною мірою впливають позалінгвістичні чинники: антропогенні зміни природних ландшафтів, етнічні процеси тощо. Тому мікротопонім є не лише цінним джерелом вітчизняної історії, але також і її пам'яткою, що заслуговує збереження і всебічного вивчення.

В історико-географічному словнику Чернівецької області, який вміщено в додатках до дисертації, наводяться тополексеми, утворені на базі українських народних географічних термінів (НГТ), а також найбільш характерні для місцевих говірок географічні лексеми, які не обов'язково мають похідні серед власних назв місцевостей. Подаються значення базових апелятивних назв у говірках Чернівецької області, їхні лексико-семантичні паралелі з інших регіонів України, слов'янських та інших мов, етимологія термінів і похідні утворення у мікротопонімії (і ширше топонімії) краю, а також сусідніх регіонів.

Основні положення дисертації відображено в таких публікаціях автора:

1. Чеховський І.Г. Деякі особливості мікротопоніміки археологічних пам'яток Чернівецької області // 50 років возз'єднання Північної Буковини і Хотинського повіту

Бессарабії з Раянською Україною у складі СРСР: Тези доп. та повідом. обл. істор.-краєзн. наук. конф. (Чернівці, 11 - 12 травня 1990). - Чернівці, 1990. - С. 268 - 270.

2. Пивоваров С.В., Чеховський І.Г. Мікротопонімія як джерело з етнічної історії Північної Буковини // Соціолінгвістичні проблеми Чернівецької області: Тези доп. регіон. наук.-практ. конф. (Чернівці, 19- 20 жовтня 1990). - Чернівці, 1990. - С. 78 - 80.

3. Чеховський І.Г. Буковинські мікротопоніми як джерело вивчення історії краю // Шоста республіканська ономастична конференція (Одеса, 4 - 6 грудня 1990): Тези доп. та повід. - Одеса, 1990. - Т. II. - С. 125 - 126.

4. Пивоваров С., Чеховський І. Знаки Рюриковичів із Василева // Буковинський журнал. - 1992. - № 1. - С. 116 - 122.

5. Чеховський І.Г. Про порушення історичних традицій топонімії краю // До витоків назви краю Буковина (600-річчя першої писемної згадки): Тези доп. та повід. II Буковинської істор.-краєзн. конф. (Чернівці, 2 - 3 жовтня 1992). - Чернівці, 1992. - С. 59 - 60.

6. Пивоваров С.В., Чеховський І. Г. Садгірський монетний двір XVIII ст. [про походження істор. ойконіма *Садгора*] // Вісник Центру буковинознавства. Серія істор. - Чернівці, 1993. - Вип. I. - С. 13 - 24.

7. Чеховський І. Імена давні й призабуті [про походження істор. топонімії м. Чернівців] // Білек В., Криворучко О., Масан О., Чеховський І. Вітання з Чернівців - Gruss aus Czernowitz. - Чернівці, 1994. - С. 97 - 105.

8. Пивоваров С., Чеховський І. Дослідник "Буковинської Трої" [про археолог. діяльність О.Кандиби на Буковині] // Буковинський журнал. - 1994. - Ч. 1 - 2. - С. 13 - 16.

9. Пивоваров С.В., Чеховський І.Г. Давньоукраїнські географічні апелятиви в назвах урочищ - слов'янських археологічних пам'яток Буковини // Населення Прутсько-Дністровського межиріччя та суміжних територій в другій половині I - на початку II тисячоліття н. е. Міжнарод. істор.-археолог. семінар (Чернівці, 22 - 24 вересня 1994): Тези доп. та повід. - Чернівці, 1994. - С. 44 - 46.

10. Чеховський І.Г., Пивоваров С.В. Дослідження топонімії

Буковини як джерела для вивчення історії краю // Українська мова на Буковині: Матер. Всеукр. наук. конф., присвяченої 160-річчю від дня народження Юрія Федьковича (Чернівці, 13 - 15 жовтня 1994). - Чернівці, 1994. - С. 8 - 10.

11. Чеховський І.Г. Народні географічні терміни як базові назви мікротопонімії Буковини // Українська мова на Буковині: Матер. Всеукр. наук. конф., присвяченої 160-річчю від дня народження Юрія Федьковича (Чернівці, 13 - 15 жовтня 1994). - Чернівці, 1994. - С. 87 - 88.

12. Чеховський І.Г. Мирон Кордуба й українська ономастика // Михайло Грушевський і Західна Україна: Доп. й повід. наук. конф. (Львів, 26 - 28 жовтня 1994). До 100-річчя від початку діяльності М.Грушевського у Львівському університеті. - Львів, 1995. - С. 51 - 54.

13. Чеховський І. Принципи лексико-семантичної типології народної географічної термінології Буковини // Проблеми історії та культури української мови: Зб. наук. праць. - Чернівці, 1995. - С. 73 - 81.

14. Чеховський І. Спільнослов'янські й карпатські паралелі народних географічних назв форм підвищеного рельєфу Буковини // Конф. укр.-румун. комісії з історії, археології, етнології та фольклористики (17 - 20 квітня 1995): Матер. доп. та повід. - Чернівці: Рута, 1995. - С. 21 - 24.

15. Чеховський І. Мирон Кордуба і витoki української історичної топонімії Буковини // Буковина - мій рідний край: Матер. істор.-краєзн. конф. - Чернівці, 1996. - С. 54 - 56.

Chekhovskiy I.G. Microtoponymy of Chernivtsy region in historical aspect (formations on the basis of national geographical terminology).

Dissertation for a scientific degree of candidate of History on speciality 07.00.01 - History of Ukraine. The State University by J.Fedjkovych in Chernivtsi, 1996.

In work, carried out on a joint of linguistics, history and geography, the microtoponymy of Chernivtsy region, located on frontier various ethnoses and cultures, is studied. An origin and historical development of the local folk geographical names, in particular influence on geographical lexicon of language contacts of the autochthonous Ukrainian population, are investigated. The attention was given to peculiarities of connection of microtoponymy with historical-geographical environment. The research covers period from the XIV - XV centuries boundary up to our time. The historical-geographical dictionary, containing the exhaustive information about local microtoponymy and folk geographical terms, their main meanings, commonslavic and carpathians parallels and etymology, is an addition to dissertation.

Чеховский И.Г. Микропонимия Черновицкой области в историческом аспекте (образования на базе народной географической терминологии).

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук по специальности 07.00.01. - История Украины. Черновицкий государственный университет им. Ю. Федьковича, Черновцы, 1996.

В работе, выполненной на стыке лингвистики, истории и географии, изучается микропонимия Черновицкой области - региона, расположенного на порубежье различных этносов и культур. Исследуются происхождение и историческое развитие местных народных географических названий, в частности влияние на географическую лексику языковых контактов автохтонного украинского населения. Внимание уделяется особенностям связи микропонимии с историко-географической средой. Исследование охватывает период рубежа XIV - XV вв. и до нашего времени. Дополнением к работе является историко-географический словарь, содержащий исчерпывающую информацию о местной микропонимии и народных географических терминах, их основных значениях, общеславянских и карпатских параллелях и этимологии.

Ключові слова: історична мікротопонімія, Чернівецька область, народна географічна термінологія, історико-географічне середовище.

Chekno-skiy I.G. Microtoponymy of Chernivtsy region in historical aspect (formations on the basis of national geographical terminology).

Dissertation for a scientific degree in candidate of History on speciality 07.00.01 - History of Ukraine. The State University by I. Pechkovych in Chernivtsi, 1996.

In work, carried out on a basis of linguistics, history and geography, the microtoponymy of Chernivtsy region, located on frontier various ethnoses and cultures, is studied. An origin and historical development of the local folk geographical names, in particular influence on geographical lexicon of language contacts of the autochthonous Ukrainian population, are investigated. The attention was given to peculiarities of connection of microtoponymy with historical-geographical environment. The research covers period from the XIV - XV centuries boundary up to our time. The historical-geographical dictionary, containing the exhaustive information about local microtoponymy and folk geographical terms, their main meanings, common-slavic and carpathian parallels and etymology, is an addition to dissertation.

Чеховский И.Г. Микропонимия Черновицкой области в историческом аспекте (образования на базе народной географической терминологии).

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук по специальности 07.00.01. - История Украины. Черновицкий государственный университет им. Ю. Фельдмана, Черновцы, 1996.

В работе, выполненной на стыке лингвистики, истории и географии, изучается микропонимия Черновицкой области - региона, расположенного на рубеже различных этносов и культур. Исследуются происхождение и историческое развитие местных народных географических названий, в частности влияние на географическую лексику языковых контактов автохтонного украинского населения. Внимание уделяется особенностям микропонимии в географической среде на рубеже XIV - XV вв. и историческому развитию местных географических названий. В работе является историко-географический словарь, содержащий исчерпывающую информацию о местной микропонимии и народных географических терминах, их основных значениях, общеславянских и карпатских параллелях и этимологии.

Підписано до друку 17.05.1996

Формат 60 x 84/16

Папір друкарський. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 1. Обл.-вид. арк. 1,3.

Зам. 141. Тираж 100 прим.

Друкарня видавництва "Рута"

Чернівецького державного університету
274012, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.

436906

AB 35.131

AB 35.131